

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 31.01.2019

Yayın Kabul Tarihi: 06.03.2019

Analysis Of High School Students' Self Concept Levels According To Various Variables

Şükrü Dutar^{*1}, Mehmet Ali Çakır^{*2}, Busem Yeşilkılıç^{*3}

Abstract

In this study, the objective is to analyse high school students' levels of self-concept together with various demographic variable. Work group of the study consisted of 5 high schools that are in Kütahya central district and Aslanapa district and that are considered to be at middle socio-economic level. The study was conducted on a total of 198 students including 106 girls and 92 boys attending the 11th and 12th grade in 5 high schools Data was collected using Self-Concept Inventory developed by Baymur (1968). Data was analysed using SPSS 22 package software, and since data did not show normal distribution according to Shapiro-Wilk value as a result of normality test and variance analysis conducted, Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis test, among non-parametric tests, were used. As a result of findings obtained in the research; no significant differences were found between students' level of self-concept as per variables such as gender, academic achievement, socio-economic level, age and place of residence. Again similarly, it was concluded that there were no significant differences in high school students' levels of self-concept at the 11th and 12th grades among high schools located in Kütahya central district and Aslanapa district, also among high schools located only in Aslanapa district. Apart from these, a significant difference was found among students' level of self-concept from two high schools located in Kütahya.

Key Words: Self, self-concept, high school students

Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Çeşitli Demografik Değişkenlerle Birlikte Benlik Tasarımı Düzeylerinin İncelenmesi

Öz

Bu araştırmada da lisede öğrenim gören öğrencilerin çeşitli demografik değişkenlerle birlikte benlik tasarımı düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Kütahya merkezde bulunan 2 okul ve Aslanapa ilçesinde bulunan 3 okul oluşturmaktadır. Toplamda 5 okulda, 11. ve 12. Sınıfta öğrenim gören 105 kız ve 91 erkek olmak üzere 196 öğrenci üzerinde çalışma yürütülmüştür. Baymur (1968) tarafından geliştirilen Benlik Tasarımı Envanteri kullanılarak veri toplama yoluna gidilmiştir. Veriler SPSS 22 paket programıyla analiz edilmiş olup yapılan normallik testi ve varyans analizi testi neticesinde, verilerin Shapiro-Wilk değerine göre normal dağılım göstermemesinden ötürü non-parametrik testlerden Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testinin kullanılmasına karar verilmiştir. Araştırma için ayrı ayrı oluşturulan alt problemler doğrultusunda elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin cinsiyet, akademik başarı, sosyo-ekonomik düzey, yaş ve yaşanan yer değişkenlerine göre benlik tasarımı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yine benzer şekilde 11. ve 12. Sınıf düzeyinde, Kütahya ve Aslanapa'daki liseler arasında, sadece Aslanapa ilçesinde yer alan liseler arasında da öğrencilerin benlik tasarımı düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna varılmıştır. Bunların dışında Kütahya merkezde bulunan iki lisede, öğrencilerin benlik tasarımı düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarının detaylı olarak verilmesinden sonra benzer çalışma sonuçlarına da yer ayrılmış, çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Benlik, benlik tasarımı, lisede öğrenim gören öğrenciler.

*¹Corresponding Author: MEB, Türkiye, sukrudutar@gmail.com

*²Dr. Öğr. Üyesi, MAKÜ, Türkiye, macakir@mehmetakif.edu.tr

*³MEB, Türkiye, busemyesilkilic@gmail.com

Giriş

İnsanoğlu genel özellikleri itibarıyla bir bütün içinde var olan ve aslına bakıldığında çok karmaşık bir yapıyı kendisinde bulduran bir varlıktır. Bu konudaki merakları gidermek için küçük adımlarla başlayan insan doğasını anlama serüveni, günümüzde de artarak devam etmektedir.

Sahip olunan fiziksel özelliklerine ek olarak insan, akılcı hareketleriyle, olaylara karşı vermiş olduğu duygusal tepkilerle ve bunlara ek olarak kendi düşünce sistemini oluşturan bilişleriyle önem kazanmaktadır. Buradan hareketle sahip olunan bilişlerin en başında gelen ve insanı insan yapan nitelikte değer taşıyan yargıların, kişinin kendine yönelik algıları, kendini algılayış biçimi olduğu görülmektedir. İşte bu noktada benlik kavramı karşımıza çıkmaktadır. Yurdagül'e (1987) göre benlik, "gerçeğin farkında olmak ve uyum sağlamak; çevreden gelen uyarıcıları algılamak, seçmek, anımsamak, düşünmek; kavramları değerlendirmek, karşılaşılan sorunlara çözüm bulmak; geleceğe ilişkin tasarımlar yapmak, savunma düzenekleri geliştirmek" şeklinde tanımlanmaktadır (akt. Aslan, 1992). Benliğimiz bizim kendimizin farkında olduğumuz tutumların, değerlerin, öznel algılayış biçimimizin bir yansımasıdır. Hem zihinsel bir kapasitenin hem de hayatımızdaki her konuda fark ettiklerimizin bir araya getirdiği oluşumdur. Geçmişte yaşadıklarımız, deneyimlerimiz, geleceğe dair düşüncelerimiz, bizi biz yapan ve özgün kişiliğe sahip olmamızı sağlayan özellikler bütünüdür (Kozacıoğlu ve Gördürür, 1995, s. 42-43).

Kendimizi algılayış tarzımız, kendimizi nasıl gördüğümüz, olumlu ve olumsuz anlamda değişiklik gösterebilmektedir. Kişinin kendini değer görmeye lâyık biri olarak hissetmesi, yeteneklerini sergilemesi, başarmaya yönelik inancı ve başarılı olduğunda kendisiyle gurur duyması, çevresi tarafından takdir edilmesi, kendini sevmesi ve sahip olduğu özellikler nispetinde olduğu gibi kendini kabul etmesi olumlu benliğin göstergelerindedir. Birey bunları kendinde sağladığı, kendinde bunları gerçekleştirdiği takdirde benliği olumlu olmaya doğru ilerlemektedir (akt. Özkan, 1994). Kişi kendi benliğini ne yönde geliştirirse, algıları da o yönde olmaktadır.

Rogers'ın (1959) kuramında benliğe yapılan vurgu açıkça görülmektedir ve çevreyle iletişime geçilir geçilmez benliğin yapı taşları oluşmaya başlamaktadır. Bireyin koşulsuz olarak kabul görmesi, ilk teması geçtiği kişiler olan ailesiyle sıcak bir bağ kurabilmesi, sevildiğini hissetmesi, bu yapı taşlarının olumlu yönde oluşması ve doğru bir yönde ilerlemesi adına büyük önem arz etmektedir (akt. Meyvacioğlu, 1983). Benlikle ilgili olarak zihinde yapılan tasarımlar bu yapı taşlarını şekillendirmede önemli bir etkiye sahiptir. Olumlu veya olumsuz düşüncelerin hangi ölçüde bulunmasına bağlı olarak benlik tasarımı gelişmeye başlamaktadır. Baymur (1963) benlik tasarımı, "bireyin kendi kişiliği hakkında görüş tarzı ve bireyin kişiliğine ilişkin kanıları" olarak tanımlamıştır (akt. Arseven, 1986). Özoğlu'na (1976) göre "bireyin kendiliğini ve öz oluşunu içinde yaşadığı çevreden ve diğer benlik ve benliklerden farklılaştıran temel ve belirgin özelliklerin dinamik bir biçimde birey tarafından soyutlanmasıdır." (akt. Arseven, 1986). Enç (1974) benlik tasarımı kavramını, "bireyin kendisini ne olarak gördüğü ve çevresi tarafından ne şekilde tanındığı hakkında bilinçliliği" olarak tanımlamaktadır.

Bu konuyla ilgili yapılan farklı araştırmalar, benlik tasarımı düzeyinin yüksek olduğu kişilerde olumlu benlik algısının geliştiğini, kişinin kendisine güven duyan bir birey olduğunu, zorluklarla başa çıkma konusunda daha çok mücadele ettiğini, özsaygısının yüksek olduğunu, kendisini çoğu konuda yeterli ve saygı görmeye değer bir birey olarak algıladığını, başarılı bir kimlik geliştirdiğini, ruhsal anlamda daha olumlu ve sağlıklı hale geldiğini göstermektedir (Yörüköğlu, 1985). Aynı zamanda kişiler arası ilişkilerde kendini rahat ifade edebildiği, ilişki kurmakta zorlanmadığı, grup iletişiminde de kendini açabilen bir özellikte olduğu vurgulanmaktadır. Düşük benlik tasarımı düzeyine sahip kişilerde ise kendini işe yaramaz ve beceriksiz hissetme, içe kapanma, insanlarla ilişki kurmak istememe, iletişim becerilerinde eksiklik, küçük problemlerle karşılaştığında bile sanki altından kalkamayacakmışçasına zor olduğunu düşünme ve yüzleşmekten kaçınma, hep kendisiyle vakit geçirme, olumsuz yönlerine odaklanma, kendinde gördüğü küçük olumsuzlukları büyütürken bunları kendine genelleme gibi algılar ve durumlar söz konusu olmaktadır (Onur, 1987).

Problem Durumu

Sahip olunan benlik tasarımı kişiyi ve kişinin hayatındaki bir bütün olan yaşantısını tümüyle etkilemektedir. Olumlu benlik tasarımına sahip bireylerde iç çatışmalar yoktur veya yok denilebilecek kadar azdır. Bu doğrultuda birey kendisi hakkında doyum sağlayabilecek bir nitelik kazanmaktadır ve kendisi tarafından karşılanabilecek gerçekçi beklentilere sahiptir. Oysaki olumsuz benlik tasarımına sahip bireylerde iç çatışmalar çoktur, birey sahip olduğu özelliklerden yeteri doyumunu sağlayamamaktadır ve olması gerekenden de fazla beklentilere sahiptir (Taşgit, 2012).

Akademik başarı ile benlik tasarımı yakından ilişkilidir. Benliğini olumlu yönde tasarlayan bireylerin akademik başarı, arkadaş ilişkilerindeki samimiyet ve bağlılık düzeyi, derslere ve okul sürecine odaklanma oranı yüksek olurken olumsuz yönde benliğini tasarlayan bireylerde bu bahsedilen düzey ve oran daha da düşmektedir (Arseven, 1986, s. 5).

Bütün bunlar değerlendirildiğinde benlik tasarımı kişinin hem kendilik değerini oluşturması hem de akademik başarısını yordama açısından çok önemlidir. Bu araştırmanın problemini ise, liselerde öğrenim gören öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerinin çeşitli demografik değişkenlerle birlikte farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi ve farklılık varsa bu farklılığın hangi değişkenlere göre olduğunun ortaya konması oluşturmaktadır.

Amaç

Araştırmanın yapılmasının asıl amacı, liselerde öğrenim gören öğrencilerin, özellikle Kütahya ilindeki bazı okullarda ve Kütahya'nın Aslanapa ilçesinde liselerde öğrenim gören öğrencilerin, benlik tasarımı düzeylerinde çeşitli demografik değişkenlerle birlikte anlamlı farklılıklar olup olmadığını ortaya koymaktır.

Alt amaçlar ise şu şekildedir:

1. Cinsiyete göre, lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Öğrencilerin akademik başarılarına göre, benlik tasarımı düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Sosyo-ekonomik düzeye göre, öğrencilerin benlik tasarımı düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmakta mıdır?
4. Sınıf bazında, 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin benlik tasarımı düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?
5. Kütahya merkezdeki liselerde öğrenim gören lise öğrencilerinin envanterden aldıkları puanlar ile Aslanapa ilçesindeki liselerde öğrenim gören öğrencilerin envanterden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark var mıdır? Benlik tasarımı düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmakta mıdır?
 - Aslanapa ilçesinde yer alan okullarda öğrenim gören lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmakta mıdır?
 - Kütahya merkezde yer alan okullarda öğrenim gören lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmakta mıdır?
6. Yaş değişkenine göre lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmakta mıdır?

Önem

Bireyin doğuştan getirdiği ve genetik faktörlerin daha etkili rol oynadığı “çekirdek ben” bulunmaktadır. Bu çekirdek ben, anneye olan bağlılığın ve sürekli ihtiyaçların azalmasından, çocukluktan çıkıp biraz daha yaşanan dünyanın ve bireyin kendini fark etmesine yönelik girişimlerinden sonra genişlemektedir. Bireyin yaşadığı çevreyi ve kim olduğunu keşfetmesi ve hem kendisine hem de diğer insanlara yönelik algılar geliştirmesi bu doğrultuda gerçekleşmektedir. Özellikle ergenlik dönemindeki yeni bir kimlik arayışı, özgür olma isteği, kendini daha yakından tanıma ve kendisiyle ilgili algılar geliştirmesi kişinin sahip olduğu çekirdek beni genişletmesinin ve benliğiyle ilgili tasavvurlar yapmasının ürünüdür (Bayat, 2003). Dolayısıyla ergenlik döneminde sahip olunan benlik tasarımının ne yönde olduğu, o bireyin sağlıklı gelişimi için büyük önem arz etmektedir. Bunlara ek olarak daha önce bu şekilde Kütahya ilinde ve Aslanapa ilçesinde, liselerde öğrenim gören öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerinin farklı değişkenlerle birlikte incelenmesi adına herhangi bir çalışma yapılmadığı için bu durum da araştırmanın önemini göstermektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Yapılan araştırmanın modeli ilişkisel tarama modeline dayanmaktadır. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha fazla değişken arasında birlikte değişme durumunun söz konusu olup olmadığını, eğer varsa da bu değişimin ne derecede olduğunu ortaya koymayı amaçlayan modellerdir (Karasar, 2016, s. 114). Bu çalışmada öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerinin farklı değişkenlerle birlikte değişip değişmediği ortaya konulacaktır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Aslanapa ilçesinde yer alan Aslanapa Anadolu Lisesi’nde, Aslanapa Çok Programlı Anadolu Lisesi’nde, Aslanapa Anadolu İmam Hatip Lisesi’nde; Kütahya merkezdeki Kütahya Lisesi’nde, Kütahya Beylerbeyi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nde 11. ve 12. sınıfta öğrenim gören 196 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubu oransız küme örnekleme yoluyla oluşturularak araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %53,5’i kız, %46,5’i ise erkektir. Aslanapa’da bulunan liselerde araştırmaya katılan öğrenci sayısı 75 iken, Kütahya merkezde öğrenim gören ve araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sayısı 121’dir. Lise türlerine göre kız ve erkek olmak üzere araştırmaya katılan öğrenci sayıları şu şekildedir:

Tablo 1: Lise Türlerine Göre Araştırmaya Katılan Kız ve Erkek Öğrencilere İlişkin Sayısal Bilgiler

Lise Türü	Kız	Erkek	Toplam(n)
Aslanapa Anadolu Lisesi	22	14	36
Aslanapa Çok Programlı Anadolu Lisesi	5	17	22
Aslanapa Anadolu İmam Hatip Lisesi	7	10	17
Kütahya Lisesi	32	28	60
Kütahya Beylerbeyi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	39	22	61
	105	91	196
	(%53,5)	(%46,5)	

11. ve 12. sınıf düzeyine göre araştırmaya katılan öğrenci sayılarıyla ilgili oluşan bilgiler ise şöyledir:

Tablo 2: Lise Türlerine Göre Araştırmaya Katılan 11. ve 12. Sınıf Öğrencilerine İlişkin Sayısal Bilgiler

Lise Türü	11.Sınıf	12.Sınıf	Toplam(n)
Aslanapa Anadolu Lisesi	17	19	36
Aslanapa Çok Programlı Anadolu Lisesi	16	6	22
Aslanapa Anadolu İmam Hatip Lisesi	9	8	17
Kütahya Lisesi	30	30	60
Kütahya Beylerbeyi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	30	31	61
	102	94	196
	(%52)	(%48)	

Öğrencilerin yaşlarıyla ilgili olarak hangi yaşta kaç öğrencinin bulunduğu dair oluşan sonuçlar Tablo 3'te görüldüğü gibidir.

Tablo 3: Yaş Düzeyine Göre Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Sayısal Bilgiler

Yaş Düzeyi	Toplam(n)	Yüzde(%)
16. Yaş	74	37,4
17. Yaş	81	40,9
18. Yaş	41	20,7

Öğrencilerin yaşadıkları yer ile ilgili olarak elde edilen betimsel istatistik bilgileri aşağıdaki gibidir:

Tablo 4: Yaşanan Yere Göre Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Sayısal Bilgiler

Yaşanan Yer	Toplam (n)	Yüzde (%)
Köy	50	25,5
Kasaba	9	4,6
Şehir Merkezi	137	69,9

Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri ile ilgili olarak elde edilen betimsel istatistik bilgileri aşağıdaki gibidir:

Tablo 5: Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Sayısal Bilgiler

Sosyo-Ekonomik Düzey	Toplam (n)	Yüzde (%)
500 TL – 1000 TL	17	8,7
1000 TL – 2000 TL	94	48
2000 TL – 3000 TL	62	31,6
3000 TL ve üzeri	23	11,7

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, lisedeki öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerini ortaya koymak için Baymur (1968) tarafından geliştirilen Benlik Tasarımı Envanteri kullanılmıştır.

Benlik Tasarımı Envanteri: Envanterde, toplamda 65 madde bulunmaktadır ve bu maddelerden 32 tanesi benlikle ilgili olumlu ifadeler içerirken 33 tanesi ise olumsuz duygu ve düşünce içermektedir. Envanterdeki her bir seçenek için “Tam benim gibi”, “Biraz benim gibi”, “Kararsızım”, “Hayır” ve “Asla” şeklinde tepkilerin belirtileceği bir ölçek türü oluşturulmuştur. Envanter puanlanırken olumlu maddelerde “Tam benim gibi” ifadesine 5 puan, “Biraz benim gibi” ifadesine 4 puan, “Kararsızım” ifadesine 3 puan, “Hayır” ifadesine 2 puan ve “Asla” ifadesine 1 puan verilmiştir. Olumsuz maddelerde ise tersten puanlama yapılmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin envanterden aldıkları toplam puan benlik tasarımı düzeyi olarak kabul edilmiştir. Envanterden alınan yüksek puan bireyin olumlu benlik tasarımına sahip olduğu anlamına gelirken düşük puan ise bireyin olumsuz benlik tasarımına sahip olduğu anlamına gelmektedir. Envanterin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları farklı araştırmacıların yaptıkları, testin tekrarlanması şeklinde gerçekleştirdikleri çalışmalarla doğrulanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalarda .83 ile .93 aralığında değişen güvenilirlik katsayıları elde edilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin analiz edilmesi ve çözümlemesi için SPSS 22 (Statistics Package For Socials Sciences) paket programı kullanılmıştır. Parametrik ya da non-parametrik testlerden hangisinin kullanılacağını belirlemek için yapılan Levene Testi’nde varyanslar eşit çıkmıştır ve bunun dışında normallikle ilgili yapılan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerinde her ne kadar Kolmogorov-Smirnov testi verilerin normal dağılıma sahip olduğunu ($p>0,05$) gösterse de Shapiro-Wilk testi, verilerin normal dağılıma sahip olmadığını ($p<0,05$) gösterdiği için araştırmanın analizinde non-parametrik testlerden Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

Verilerin Yorumlanması ve Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin Benlik Tasarımı Envanteri’ndeki hangi maddeye ne kadar tepki verdikleri ile ilgili oluşan frekanslar ve yüzdeler Tablo 6’da görüldüğü gibidir.

Tablo 6: Benlik Tasarımı Envanterindeki Tepkilerin Frekansları ve Yüzdeleri

	Maddeler	Tam benim gibi		Biraz benim gibi		Kararsızım		Hayır		Asla	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	Sıkılganım ve utangacım.	30	15,2	58	29,3	31	15,7	54	27,3	25	12,6
2	Kırgınlıklarımın çöküntüsü içindeyim.	31	15,7	68	34,3	34	17,2	27	13,6	38	19,2
3	İçine kapanık insanım.	42	21,2	71	35,9	25	12,6	33	16,7	27	13,6
4	Kötü yola sapmaktan korkuyorum.	50	25,3	65	32,8	25	12,6	23	11,6	35	17,7
5	Sinirliyim.	12	6,1	17	8,6	23	11,6	67	33,8	79	39,9
6	Günlük işlerimi zevkle yapıyorum.	41	20,7	58	29,3	51	25,8	33	16,7	15	7,6
7	Şanslı bir insanım.	36	18,2	40	20,2	55	27,8	38	19,2	29	14,6

8	Okumak ve çalışmak benim için zevkli bir uğraşı.	47	23,7	67	33,8	54	27,3	16	8,1	13	6,6
9	Yurdumu seviyor ve ilerlemesine katkıda bulunmaya çalışıyorum.	135	68,2	26	13,1	17	8,6	14	7,1	4	2,0
10	Ölümden çok korkuyorum.	56	28,3	59	29,8	34	17,2	22	11,1	27	13,6
11	Çabuk tesir altında kalıyorum.	39	19,7	62	31,3	49	24,7	24	12,1	24	12,1
12	Cinsiyetimden (Kız/Erkek) olmaktan şikâyetçiyim.	134	67,7	43	21,7	7	3,5	4	2,0	10	5,1
13	Sevilmediğim kanısındayım.	49	24,7	78	39,4	28	14,1	22	11,1	20	10,1
14	Yakınlarımla baskısına dayanamıyorum.	55	27,8	60	30,3	34	17,2	24	12,1	24	12,1
15	Ülke sorunlarının er geç çözüleceği kanısındayım.	59	29,8	41	20,7	60	30,3	21	10,6	17	8,6
16	İnsanlara yardımdan zevk alıyorum.	136	68,7	35	17,7	14	7,1	10	5,1	3	1,5
17	Problemleri çözmek ve işleri yoluna koymaktan hoşlanıyorum.	127	64,1	42	21,2	21	10,6	5	2,5	3	1,5
18	Geleceğe umutla bakıyorum.	84	42,4	54	27,3	36	18,2	13	6,6	11	5,6
19	Yeni denemelere girmekten hoşlanıyorum.	54	27,3	61	30,8	39	19,7	26	13,1	18	9,1
20	Kimsenin bana önem vermemesine üzülüyorum.	62	31,3	49	24,7	43	21,7	24	12,1	20	10,1
21	Flört anlamında bir ilişki kurmaktan kaçınıyorum.	51	25,8	48	24,2	29	14,6	20	10,1	50	25,3
22	İnsanlarla yakın ilişki kurmam, samimi olmak bana zor geliyor.	67	33,8	66	33,3	24	12,1	22	11,1	19	9,6
23	Yaşamakla ölmek benim için aynıdır.	62	31,3	55	27,8	29	14,6	18	9,1	34	17,2
24	Kendimi yalnız ve yabancı hissediyorum.	65	32,8	67	33,8	24	12,1	15	7,6	27	13,6
25	Üzerime sorumluluklar almaktan zevk alıyorum.	57	28,8	49	24,7	48	24,2	28	14,1	16	8,1
26	Çalışmalarımın topluma yararlı olacağı kanısındayım.	59	29,8	44	22,2	65	32,8	19	9,6	11	5,6
27	Yaşamaktan zevk alıyorum, moralim yüksek.	57	28,8	62	31,3	39	19,7	21	10,6	19	9,6
28	Güçlüklerimi yenebilmekteyim.	62	31,3	57	28,8	45	22,7	24	12,1	10	5,1
29	İnsanların çoğuna güvenim var.	32	16,2	19	9,6	46	23,2	48	24,2	53	26,8
30	Aşırı derecede alttan alıyorum.	29	14,6	42	21,2	34	17,2	40	20,2	53	26,8
31	Güç karşısında çabuk pes ediyorum.	73	36,9	55	27,8	35	17,7	17	8,6	18	9,1

32	Hakkımı korumakta güçlük çekiyorum.	76	38,4	62	31,3	21	10,6	22	11,1	17	8,6
33	Her şeyi anlamsız buluyorum.	35	17,7	52	26,3	47	23,7	29	14,6	35	17,7
34	Çoğu zaman kendimi hüzünlü hissediyorum.	25	12,6	49	24,7	50	25,3	32	16,2	42	21,2
35	Kendimi boş ve gayesiz hissediyorum.	57	28,8	68	34,3	26	13,1	24	12,1	23	11,6
36	Hiçbir şeyle devamlı ilgilenemiyorum.	34	17,2	52	26,3	49	24,7	28	14,1	35	17,7
37	Kendimi değersiz ve işe yaramaz hissediyorum.	88	44,4	63	31,8	20	10,1	13	6,6	14	7,1
38	Rahat konuşuyorum.	83	41,9	46	23,2	38	19,2	18	9,1	13	6,6
39	Canlı ve neşeliyim.	86	43,4	56	28,3	28	14,1	17	8,6	11	5,6
40	İçimi rahatça dökabilen açık ve samimi bir insanım.	77	38,9	31	15,7	40	20,2	32	16,2	18	9,1
41	Sağlıklı ve güçlüyüm.	104	52,5	50	25,3	27	13,6	13	6,6	4	2,0
42	İyi bir insanım.	132	66,7	27	13,6	22	11,1	3	1,5	14	7,1
43	Hayatta bütün değer sistemlerine kuşku ile bakıyorum.	31	15,7	42	21,2	55	27,8	33	16,7	37	18,7
44	Büyüklere isyan duygusu içindeyim.	67	33,8	63	31,8	30	15,2	20	10,1	18	9,1
45	Diploma almak zorunda olmazsam tahsili hemen bırakırım.	82	41,4	63	31,8	16	8,1	18	9,1	19	9,6
46	Mutsuzum.	49	24,7	59	29,8	38	19,2	24	12,1	27	13,6
47	İçimde sürekli bir gerilimin sıkıntısını duymaktayım.	37	18,7	56	28,3	35	17,7	28	14,1	42	21,2
48	Başkalarıyla iş birliği yapmaktan hoşlanıyorum.	61	30,8	59	29,8	33	16,7	27	13,6	18	9,1
49	Geçirdiğim hayattan memnunum.	77	38,9	45	22,7	35	17,7	25	12,6	15	7,6
50	Yapacağım işlerin kıvancını duyuyorum.	63	31,8	57	28,8	46	23,2	18	9,1	13	6,6
51	Geçirdiğim tecrübeler bana çok şey kazandırdı.	112	56,6	50	25,3	21	10,6	6	3,0	9	4,5
52	Bütün günlük çatışmalara rağmen evrende bir ahenk ve anlam olduğuna inanıyorum.	89	44,9	29	14,6	52	26,3	11	5,6	17	8,6
53	Gerektiği zaman hakkımı arayabilirim.	127	64,1	43	21,7	17	8,6	5	2,5	6	3,0
54	Sevgimi ve saygımı açıkça anlatırım.	109	55,1	51	25,8	22	11,1	8	4,0	8	4,0
55	Başkalarının uygun bulmadığım isteklerine “hayır” diyebilirim.	110	55,6	36	18,2	25	12,6	18	9,1	9	4,5
56	Kalabalık içinde olmak huzurumu kaçırır.	33	16,7	45	22,7	43	21,7	32	16,2	45	22,7

57	Sık sık kendimi endişe ve kaygı içinde buluyorum.	31	15,7	65	32,8	41	20,7	26	13,1	35	17,7
58	Bazı insanlara rastlamamak için yolumu değiştiririm.	35	17,7	36	18,2	39	19,7	37	18,7	51	25,8
59	Kendimden utanıyorum.	105	53,0	53	26,8	16	8,1	9	4,5	15	7,6
60	Başkaları seyrederken iş yapmak bana zor geliyor.	53	26,8	50	25,3	28	14,1	31	15,7	36	18,2
61	Okulda başarısız olsam bile ailem tarafından destekleneceğimden eminim.	91	46,0	39	19,7	35	17,7	17	8,6	16	8,1
62	Arkadaşlarımla iyi vakit geçiriyorum.	116	58,6	39	19,7	24	12,1	10	5,1	9	4,5
63	Duygu ve düşüncelerimi kolaylıkla ifade edebiliyorum.	98	49,5	35	17,7	40	20,2	11	5,6	14	7,1
64	Evim, yaşanılması hoş bir yerdir.	121	61,1	29	14,6	24	12,1	12	6,1	12	6,1
65	Bana yapılan şakaları hoş karşılıyorum.	62	31,3	43	21,7	53	26,8	18	9,1	121	61,1

Envanter cevaplanırken en çok işaretlenen maddelerle ilgili olarak;

- “Tamamen benim gibi” tepkisinin en çok verildiği madde 136 kez işaretlenmeyle “İnsanlara yardımdan zevk alıyorum.” maddesi olmuştur. Bu doğrultuda öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun insanlara yardım etmekten keyif aldığı söylenebilir.
- “Biraz benim gibi” tepkisi, en çok 78 kez “Sevilmediğim kanısındayım.” maddesinin işaretlenmesiyle verilmiştir. Öğrencilerin bazılarının sevilmediğine dair kendi kafalarında algılarının olduğu ifade edilebilir.
- “Kararsızım” tepkisi en çok “Çalışmalarımın topluma yararlı olacağı kanısındayım.” maddesine verilmiştir ve bu madde 65 kez işaretlenmiştir. Buradan hareketle öğrencilerin 1/3’ünün topluma yararlı çalışmalar ortaya koyma konusunda kararsızlık yaşadıkları ifade edilebilir.
- “Hayır” tepkisi öğrenciler tarafından en çok “Sinirliyim.” ifadesine, 67 defa verilmiştir. Öğrencilerin yaklaşık 1/3’ünün sinirli olmadıkları söylenebilir.
- “Asla” tepkisi 121 kez işaretlenerek “Bana yapılan şakaları hoş karşılıyorum.” Maddesine verilmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kendilerine yapılan şakalardan hoşnut olmadıkları ve bu şakaları hoş karşılamadıkları söylenebilir.

En az işaretlenen maddelerle ilgili olarak ise;

- “Tamamen benim gibi” tepkisinin en az verildiği madde 12 kez işaretlenmeyle “Sinirliyim.” maddesi olmuştur. Öğrencilerin neredeyse tamamının sinirli bir yapıda olmadığı söylenebilir.
- “Biraz benim gibi” tepkisi, en az 17 kez “Sinirliyim.” maddesinin işaretlenmesiyle verilmiştir. Öğrencilerin birazında bazılarının sevilmediğine dair düşüncelerinin olduğu ifade edilebilir.
- “Kararsızım” tepkisi en az “Cinsiyetimden (Kız/Erkek) olmaktan şikâyetçiyim.” maddesine 7 kez işaretlenerek verilmiştir. Öğrencilerin neredeyse tamamının iyi cinsiyetinden şikâyet etme konusunda kararsızlık yaşamadıkları ifade edilebilir.
- “Hayır” tepkisi öğrenciler tarafından en az “İyi bir insanım.” ifadesine, 3 defa verilmiştir. Öğrencilerin neredeyse tamamının iyi bir insan oldukları yönünde düşüncelere sahip oldukları söylenebilir.
- “Asla” tepkisi 3 kez işaretlenerek “İnsanlara yardımdan zevk alıyorum ve problemleri çözmek ve işleri yoluna koymaktan hoşlanıyorum.” maddesine verilmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun,

neredeysse tamamının insanlara yardım etmekten keyif aldığı, problemleri çözmekten hoşlandığı söylenebilir.

Benlik Tasarımı Envanteri'nde 65 madde bulunduğu için alınabilecek en düşük puan 65, en yüksek puan ise 325'tir. Tablo 7'de ortalama puanlar ve toplam puanlarla ilgili betimleyici istatistik sonuçları verilmiştir. Buradan hareketle, oluşan sonuçlara göre envanterden elde edilen toplam puanın, alınabilecek en düşük puandan yüksek olduğu ifade edilebilir. Yine envanterden elde edilebilecek ortalama puan 5 iken, oluşan sonuçlarda maksimum değer bile bunun altında kalmıştır.

Tablo 7: Ortalama Puan ve Toplam Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

Puan Türleri	n	Min.	Max.	Ortalama	SS
Ortalama Puan	196	1,58	4,83	3,6012	,51816
Toplam Puan	196	103,00	314,00	233,9388	33,72797

Yaşa göre benlik tasarımı envanterinden elde edilen *toplam puanlarla* ilgili betimleyici istatistik bilgileri aşağıdadır.

Tablo 8: Yaşa Göre Toplam Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaş Düzeyi	n	Min.	Max.	Ortalama	SS
16. Yaş	74	154,00	302,00	234,5946	30,89927
17. Yaş	81	160,00	293,00	233,2222	33,43800
18. Yaş	41	103,00	314,00	234,1707	39,56192

Yine yaşa göre benlik tasarımı envanterinden elde edilen *ortalama puanlarla* ilgili betimleyici istatistik bilgileri aşağıda verildiği gibidir.

Tablo 9: Yaşa Göre Ortalama Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaş Düzeyi	n	Min.	Max.	Ortalama	SS
16. Yaş	74	2,37	4,65	3,6105	,47420
17. Yaş	81	2,46	4,51	3,5887	,51451
18. Yaş	41	1,58	4,83	3,6091	,60706

Araştırmanın 1. Alt amacı olan cinsiyete göre, lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonuçları Tablo 10'daki gibidir.

Tablo 10: Benlik Tasarımı Envanterinden Elde Edilen Puan Ortalamalarının Cinsiyete Göre Non-Parametrik Mann Whitney U Testi İle Karşılaştırılması Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamları	U	Z	Sig. (p)
Kız	105	91,89	9648,00	4083,00	-1,754	,079*
Erkek	91	106,13	9658,00			

Yapılan Mann-Whitney U testinin sonuçlarına göre cinsiyete dayalı olarak benlik tasarımı envanterinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın erkek öğrenciler lehine istatistiksel olarak “*anlamli olmadığı*” ortaya çıkmıştır ($p^*>0,05$).

Araştırmanın 2. Alt amacı olan öğrencilerin akademik başarılarına göre, benlik tasarımı düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için Kruskal-Wallis testinin sonuçları Tablo 11’deki gibidir.

Tablo 11: Benlik Tasarımı Envanterinden Elde Edilen Puan Ortalamalarının Akademik Başarıya Göre Non-Parametrik Kruskal-Wallis Testi İle Karşılaştırılması Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Puan Aralığı	n	Sıra Ortalaması	Ki-Kare (Chi-Square)	Serbestlik Derecesi (df)	Sig. (p)
0-40 Puan	4	42,00			
41-60 Puan	64	92,41			
61-80 Puan	102	96,81	4,044	4	,400*
81-90 Puan	13	94,65			
91-100 Puan	4	97,75			

Yapılan Kruskal-Wallis testinin sonuçlarına göre akademik başarıya dayalı olarak benlik tasarımı envanterinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak “*anlamli olmadığı*” ortaya çıkmıştır ($p^*>0,05$).

Araştırmanın 3. Alt amacı olan sosyo-ekonomik düzeye göre, öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerinde anlamlı derecede farklılaşma olup olmadığını ortaya koymak için Kruskal-Wallis testinin sonuçları Tablo 12’deki gibidir.

Tablo 12: Benlik Tasarımı Envanterinden Elde Edilen Puan Ortalamalarının Gelir Düzeyine Göre Non-Parametrik Kruskal-Wallis Testi İle Karşılaştırılması Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Sosyo-Ekonomik Düzey	n	Sıra Ortalaması	Ki-Kare (Chi-Square)	Serbestlik Derecesi (df)	Sig. (p)
500 TL – 1000 TL	17	83,21			
1000 TL – 2000 TL	94	92,32			
2000 TL – 3000 TL	62	112,63	6,215	3	,102*
3000 TL ve üzeri	23	96,96			

Yapılan Kruskal-Wallis testinin sonuçlarına göre sosyo-ekonomik düzeye dayalı olarak benlik tasarımı envanterinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak “*anlamli olmadığı*” ortaya çıkmıştır ($p^*>0,05$).

Araştırmanın 4. Alt amacı olan sınıf bazında, 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin benlik tasarımı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için Mann-Whitney U testinin sonuçları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13: Benlik Tasarımı Envanterinden Elde Edilen Puan Ortalamalarının Sınıfa Göre Non-Parametrik Mann Whitney U Testi İle Karşılaştırılması Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Sınıf	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamları	U	Z	Sig. (p)
11. Sınıf	102	94,26	9614,50	4361,500	-1,090	,276*
12. Sınıf	94	103,10	9691,50			

Yapılan Mann-Whitney U testinin sonuçlarına göre sınıfa dayalı olarak benlik tasarımı envanterinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak “*anlamli olmadığı*” ortaya çıkmıştır ($p^*>0,05$).

Araştırmanın 5. Alt amacı olan Kütahya merkezdeki liselerde öğrenim gören lise öğrencilerinin envanterden aldıkları puanlar ile Aslanapa ilçesindeki liselerde öğrenim gören öğrencilerin envanterden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olup olmadığını, benlik tasarımı düzeylerinin anlamlı derecede farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Mann-Whitney U testinin sonuçları Tablo 14’te görüldüğü gibidir.

Tablo 14: Benlik Tasarımı Envanterinden Elde Edilen Puan Ortalamalarının Aslanapa’daki ve Kütahya’daki Liseler Olmak Üzere Non-Parametrik Mann Whitney U Testi İle Karşılaştırılması Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Lise Türü	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamları	U	Z	Sig. (p)
Aslanapa’daki Liseler	75	94,95	7121,00	4271,000	-,691	,490*
Kütahya’daki Liseler	121	100,70	12185,00			

Yapılan Mann-Whitney U testinin sonuçlarına göre, Aslanapa’daki ve Kütahya’daki liselerin benlik tasarımı envanterinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak “*anlamli olmadığı*” ortaya çıkmıştır ($p^*>0,05$).

5. alt amaç doğrultusunda Aslanapa ilçesinde yer alan okullarda öğrenim gören lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeylerinin anlamlı derecede farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Kruskal-Wallis testinin sonuçları Tablo 15’te görüldüğü gibidir.

Tablo 15: Benlik Tasarımı Envanterinden Elde Edilen Puan Ortalamalarının Aslanapa İlçesinde Yer Alan Liselere Göre Non-Parametrik Kruskal-Wallis Testi ile Karşılaştırılması Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Lise Türü	n	Sıra Ortalaması	Ki-Kare (Chi-Square)	Serbestlik Derecesi (df)	Sig. (p)
Aslanapa Anadolu İmam Hatip Lisesi	17	39,15			
Aslanapa Anadolu Lisesi	36	41,56	3,088	2	,213*
Aslanapa Çok Programlı Anadolu Lisesi	22	31,30			

Yapılan Kruskal-Wallis testinin sonuçlarına göre Aslanapa ilçesinde yer alan liseler arasında benlik tasarımı envanterinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak “anlamli olmadığı” ortaya çıkmıştır ($p > 0,05$).

Yine 5. alt amaç doğrultusunda Kütahya merkezde yer alan okullarda öğrenim gören lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeylerinin anlamli derecede farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Mann-Whitney U testinin sonuçları Tablo 16’da görüldüğü gibidir.

Tablo 16: Benlik Tasarımı Envanterinden Elde Edilen Puan Ortalamalarının Kütahya Merkezde Yer Alan Liselere Göre Non-Parametrik Mann Whitney U Testi İle Karşılaştırılması Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Lise Türü	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamları	U	Z	Sig. (p)
Kütahya Lisesi	60	54,36	3261,50			
Beylerbeyi M. ve T. Anadolu Lisesi	61	67,53	4119,50	1431,500	-2,066	,039**

Yapılan Mann-Whitney U testinin sonuçlarına göre, Kütahya merkezde yer alan Kütahya Lisesi’nin ve Beylerbeyi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nin benlik tasarımı envanterinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın, Beylerbeyi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi lehine istatistiksel olarak “anlamli olduğu” ortaya çıkmıştır ($p < 0,05$).

Araştırmanın 6. Alt amacı olan yaş değişkenine göre lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeylerinin anlamli derecede farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Kruskal-Wallis testinin sonuçları Tablo 17’de görüldüğü gibidir.

Tablo 17: Benlik Tasarımı Envanterinden Elde Edilen Puan Ortalamalarının Yaş Düzeyine Göre Non-Parametrik Kruskal-Wallis Testi İle Karşılaştırılması Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Yaş Düzeyi	n	Sıra Ortalaması	Ki-Kare (Chi-Square)	Serbestlik Derecesi (df)	Sig. (p)
16. Yaş	74	98,14			
17. Yaş	81	96,60	,341	2	,843*
18. Yaş	41	102,90			

Yapılan Kruskal-Wallis testinin sonuçlarına göre yaş düzeyine göre benlik tasarımı envanterinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak “anlamli olmadığı” ortaya çıkmıştır ($p^*>0,05$).

Araştırmanın 7. Alt amacı olan öğrencilerin yaşadıkları yere göre, benlik tasarımı düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için Kruskal-Wallis testinin sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18: Benlik Tasarımı Envanterinden Elde Edilen Puan Ortalamalarının Yaşanan Yere Göre Non-Parametrik Kruskal-Wallis Testi İle Karşılaştırılması Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Yaşanan Yere	n	Sıra Ortalaması	Ki-Kare (Chi-Square)	Serbestlik Derecesi (df)	Sig. (p)
Köy	50	90,96			
Kasaba	9	83,83	2,07 3	2	,355*
Şehir Merkezi	137	102,22			

Yapılan Kruskal-Wallis testinin sonuçlarına göre yaşanan yere göre benlik tasarımı envanterinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak “anlamli olmadığı” ortaya çıkmıştır ($p^*>0,05$).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sonuçlar ve Tartışma

Belirlenen alt amaçlar doğrultusunda, yapılan testlerden elde edilen bulgulara göre şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Alt amaçla ilgili yapılan test sonucunda kız ve erkek öğrencilerin benlik tasarımı düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Toplamda 105 kız öğrenci vardır ve envanterden aldıkları puanların sıra ortalaması 91,89 şeklindedir. Erkek öğrenciler ise 91 kişidir ve envanterden aldıkları puanların sıra ortalaması 107,69’dur. Sungur ve Yüksek’in (2009) yapmış oldukları bir çalışmada, beden eğitimi ve spor öğretmenlik bölümü son sınıf öğrencilerinin benlik tasarımı ve kendini gerçekleştirme düzeyleri incelenmiştir ve cinsiyetler arasındaki fark ortaya konmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgularda, araştırmaya katılan erkek ve kadın katılımcılar arasında, katılımcıların hem benlik tasarımı düzeylerinde hem de kendini gerçekleştirme düzeylerinde anlamlı bir fark elde edilememiştir. Sadece kadın katılımcılar arasında benlik tasarımı ve kendini gerçekleştirme düzeyi farklılaşırken erkek katılımcılarda böyle bir durum söz konusu değildir. Literatürde yer alan farklı bulgularda, erkek

katılımcıların benlik tasarımı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Yine gerçekleştirilen çeşitli çalışmalarda ise, kadınların benlik tasarımı düzeylerinin daha yüksek olduğuna dair sonuçlar ortaya konmuştur (akt. Sungur & Yüksek, 2009, s. 4)

2. Alt amaçla, öğrencilerin akademik başarılarına göre benlik tasarımı düzeylerinin değişip değişmediği incelenmek istenmiştir. Yapılan test sonucunda akademik başarı düzeylerine göre, öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerinin değişmediği ortaya çıkmıştır. Yine yapılan test sonucunda 0-40 puan aralığında puana sahip 4 öğrenci vardır ve Kruskal-Wallis testinden elde edilen sıra ortalaması 42,00; 41-60 puan aralığında puana sahip 64 öğrenci vardır ve puanların sıra ortalaması 92,41; 61-80 puan aralığında puana sahip 102 öğrenci vardır ve puanların sıra ortalaması 96,81; 81-90 puan aralığında puana sahip 13 öğrenci vardır ve puanların sıra ortalaması 94,65; 91-100 puan aralığında puana sahip 4 öğrenci vardır ve puanlarının sıra ortalaması 97,75 şeklinde oluşmuştur.

3. Alt amaçla, sosyo-ekonomik düzeye göre, öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerinin değişip değişmediği incelenmek istenmiştir. Yapılan test sonucunda benlik tasarımı düzeyleri, sosyo-ekonomik düzeye göre değişmemektedir. 94 öğrencinin sosyo-ekonomik düzeyinin 1000 TL-2000 TL arasında olduğu, 62 öğrencinin 2000 TL-3000 TL arasında olduğu, 23 öğrencinin 3000 TL ve üzeri, 17 öğrencinin ise 500 TL-1000 TL arasında olduğu görülmektedir. Öztürk ve Çam'ın (2017) gerçekleştirmiş oldukları bir çalışmada ebeveyninde bipolar bozukluk olan gençlerin benlik tasarımları, çeşitli sosyo-demografik değişkenlerle birlikte incelenmek istenmiştir. Yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum değişkenleriyle benlik tasarımları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Oysaki gençlerin gelir düzeyi ve destek durumuna göre benlik tasarımları farklılaşmaktadır. Gelir düzeyi yüksek olanlar, düşük olanlara nazaran daha yüksek bir benlik tasarımına sahiptir. Yine benzer şekilde gençlerin gelişim süreci devam ederken anne ve babanın dışında büyükbabadan ve büyükbabadan destek alan gençlerde benlik tasarımlarının yüksek olduğu görülmüştür.

4. Alt amaçla, 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin benlik tasarımı düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmek istenmiştir. Yapılan test sonucunda 11. ve 12. Sınıf öğrencilerinin benlik tasarımı düzeylerinin değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 102'si 11. Sınıf, 94'ü ise 12. Sınıftır.

5. Alt amaçla, Kütahya merkezde öğrenim gören lise öğrencileri ile Aslanapa'da öğrenim gören lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeyleri karşılaştırılmak istenmiştir. Bu doğrultuda yapılan test sonucunda, Aslanapa'daki liselerde öğrenim gören lise öğrencileri ile Kütahya'daki liselerde öğrenim gören lise öğrencileri arasında, öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerinde farklılık bulunmamıştır. Aslanapa'daki liselerde öğrenim gören 75 öğrenci bulunmaktadır. Kütahya'daki liselerde ise bu sayı 121'dir. Aslanapa ilçesinde yer alan okullardaki öğrencilerin benlik tasarımı düzeyleri kendi içlerinde karşılaştırılmak istenmiştir. Yapılan analiz neticesinde, Aslanapa ilçesinde yer alan liseler arasında benlik tasarımı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlçede yer alan okullarda öğrenim gören lise öğrencilerinin sayısı ile ilgili olarak Aslanapa Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde 17 öğrencinin, Aslanapa Anadolu Lisesi'nde 36 öğrencinin, Aslanapa Çok Programlı Anadolu Lisesi'nde ise 22 öğrencinin bulunduğu görülmektedir. Yine 5. alt amaç doğrultusunda, Kütahya'da yer alan okullardaki öğrencilerin benlik tasarımı düzeyleri kendi içlerinde karşılaştırılmak istenmiştir. Yapılan analiz doğrultusunda Kütahya'daki liseler arasında, öğrencilerin benlik tasarımı düzeyleri açısından farklılık olduğu bulunmuştur. Beylerbeyi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'ndeki öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerinin, Kütahya Lisesi'ndeki öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6. Alt amaçla, öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerinin yaşa göre değişip değişmediği incelenmek istenmiştir. Bu doğrultuda yapılan analiz neticesinde öğrencilerin yaşına göre benlik tasarımı düzeylerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. 16 yaşında 74 öğrenci, 17 yaşında 81 öğrenci, 18 yaşında ise 41 öğrenci bulunmaktadır. Çekin'in (2013) Kastamonu'da hizmet içi eğitim kursu alan 72 aday din görevlisinin bazı değişkenler açısından benlik tasarımlarını incelemek amacıyla yaptığı bir çalışmada, aday din görevlilerinin orta düzeyde bir benlik tasarımına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aday din görevlilerinin benlik tasarımı düzeyleri, doğum yeri ve eğitim seviyesi değişkenleri yönüyle istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Yaş ve hafızlık durumu ile benlik tasarımı düzeyi arasında ise anlamlı bir fark yoktur.

Elde edilen sonuçlarda 16, 17 ve 18 yaşında olan öğrenciler yoğunluktadır ve en çok 17. Yaşında olan öğrenciler araştırmaya katılmıştır. Tüm bu bahsedilen yaşlardaki öğrencilerin envanterden aldıkları toplam puanların ortalamaları birbirine çok yakındır. Standart sapmalar 16 ve 17 yaşında olan öğrenciler için birbirlerine

yakındır ancak 18 yaşında olan öğrencilerin standart sapmaları oldukça yüksektir. Dolayısıyla 18 yaşında olan öğrencilerin envanterden aldıkları puanların diğer yaştaki öğrencilere göre daha fazla birbirinden uzak, daha geniş aralıklara dağılmış olduğu görülmektedir.

Yine yaş türlerine göre benlik tasarımı puanlarının ortalaması 3,58 ile 3,61 arasında değişmektedir. 16 yaşındaki öğrencilerin benlik tasarımı puan ortalamaları 3,61; 17 yaşındaki öğrencilerin benlik tasarımı puan ortalamaları 3,58; 18 yaşındaki öğrencilerin benlik tasarımı puan ortalamaları ise 3,60'tır. Genel anlamda öğrencilerin envanterden almış oldukları puan ortalamaları, genel ortalamanın da altındadır. Buradan hareketle öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılabilir.

7. Alt amaçla öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerinin yaşanan yere göre değişip değişmediği incelenmek istenmiştir. Yapılan analiz sonucunda köyde, kasabada ve şehir merkezinde yaşayan öğrenciler arasında benlik tasarımı düzeylerinde fark bulunmamıştır. Köyde yaşayan 50 öğrenci, kasabada yaşayan 9 öğrenci, şehir merkezinde yaşayan 137 öğrenci vardır.

Öneriler

Öğrencilerin benlik tasarımı envanterinden elde ettikleri puan ortalamalarının genel ortalamanın da altında olduğu düşünüldüğünde, öğrencilerin olumlu bir benlik algısına sahip olmadıkları görülmektedir. Benlik tasarımı düzeylerinin düşük olmasının bir diğer sebebi, öğrencilerin yeterince kendilerini tanımıyor olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Bu sebeplerle öğrencilerin kendilerini tanımaya yönelik aktivitelere yönlendirilmeleri, nasıl birisi olduklarına dair çeşitli teknikler yardımıyla daha çok düşünmeleri sağlanabilir.

Bu araştırmada, benlik tasarımı envanteri 11. ve 12. Sınıftaki lise öğrencilerine uygulandığı için ve bu dönemdeki öğrencilerin ergenlik döneminde oldukları düşünülürse hem ailenin hem de yönetimle, okuldaki öğretmenlerle ve belki de en önemlisi akran gruplarla olan ilişkilerin önemli olduğu görülmektedir. Bu ilişkilerin sağlam ve sağlıklı olması, olumlu ve yapıcı bir akran çevresinin oluşturulması, bireylerin hem ailesi hem öğretmenleri hem de arkadaşları tarafından sevgi ve ilgi görüp sevmeye değer birisi olarak kendisini algılaması büyük önem arz etmektedir.

Kaynaklar

- Arseven, A. (1986). Benlik tasarımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1- 2.
- Aslan, E. (1992). Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 7-14.
- Bayat, B. (2003). Bireylerin benlik algısı (benlik tasarımları) sistemi ve bu sistemin davranışları üzerindeki rolü. *Kamu-İş*, 7(2).
- Çekin, A. (2013). Aday din görevlilerinin benlik tasarımları üzerine bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(5), 71-91. doi: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1421>
- Enç, M. (1974). *Ruhbilim terimleri sözlüğü* (31). Ankara: TDK Yayınları.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kozacıoğlu G., Gördürür H.E. (1995). *Bireyden topluma ruh sağlığı* (42-43). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Meyvacıoğlu, Y.K. (1983). Benlik ve ideal benlik kavramlarının tercih edilen meslek kavramı ile ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 16(1), 1-2, doi: 10.1501/Egifak_0000000918
- Onur, B. (1987). *Ergenlik psikolojisi*. Ankara: Özbet Matbaası.
- Ören N. (1981). *İnsan ilişkileri dersinin üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerine etkisi*. Hacettepe Üniversitesi, (s. 96.), Ankara.
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etmenler. *Düşünen Adam Dergisi*, 7(3), 4- 9.
- Öztürk, G., Çam, M. O. (2017). Ebeveyninde bipolar bozukluk olan gençlerin benlik tasarımlarının incelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 8(2), 66-71. doi: 10.14744/phd.2017.20982
- Taşgıt, M. S. (2012). *Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve karar verme Düzeylerinin İncelenmesi* (Doktora Tezi). KMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü sayfasından erişildi. <http://dosya.kmu.edu.tr/sbe/userfiles/file/tezler/besyo/muhammettasgit.pdf>
- Sungur, P., Yüksek, S. (2009). Beden eğitimi ve spor öğretmenlik bölümü son sınıf öğrencilerinin benlik tasarımı ve kendini gerçekleştirme düzeylerinin incelenmesi (Kafkas Üniversitesi örneği). *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 2-5.
- Yörükoğlu, A. (1985). *Gençlik çağı*. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.